

TDK DOLGOZAT

Simon Panna Borbála

Debrecen

2023

Debreceni Egyetem
Mezőgazdasági-, Élelmiszertudományi és
Környezetgazdálkodási Kar

Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék
Tanszékvezető: Dr. habil. Juhász Lajos

**Afrikai sertéspestis vadgazdálkodási és vadászati
hatásai a Tarpai Földtulajdonosok
vadásztársaságában**

Simon Panna Borbála
Vadgazda mérnök hallgató

Témavezető:

Tóth Norbert

Tanársegéd

Konzulens:

Fazekas Gergely

OMVK titkár

Debrecen
2023

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	4
TÉMAFELVETÉS.....	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1. AFRIKAI SERTÉSPESTIS (ASP) MINT BETEGSÉG.....	6
2.2 ASP MEGAKADÁLYOZÁSÁRA TETT INTÉZKEDÉSEK MAGYARORSZÁGON	8
2.2.1Mentesítési terv	12
2.2.2 Nemzeti Akcióterv	14
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	16
3.1 TARPAI FÖLDTULAJDONOSOK VADÁSZTÁRSASÁGÁNAK BEMUTATÁSA	16
3.2 ASP ELŐTTI IDŐSZAK.....	17
3.3 AFRIKAI SERTÉSPESTIS IDEJÉN	18
3.4. ASP NAGY HULLÁM UTÁNI IDŐSZAK.....	22
4. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	23
4.1 APRÓVAD ÁLLOMÁNY ALAKULÁSA	24
4.2 CSAPDÁZÁS.....	25
4.3 GÍMSZARVAS, DÁMVAD ÉS AZ ŐZ ÁLLOMÁNY ALAKULÁSA	28
4.4 VADGAZDÁLKODÁSI SZEMLELET ALAKULÁSA A TRÓFEÁS VADFAJOK ESETÉBEN	29
4.5 VADÁSZATI SZOKÁSOK ÁTALAKULÁSA	32
4.6 VADGAZDÁLKODÁSI EGYSÉG GAZDASÁGI STABILITÁSÁNAK MEGŐRZÉSE.....	33
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	36
ÖSSZEFOGLALÁS.....	37
IRODALOMJEGYZÉK.....	38
ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE.....	40
KÖSZÖNETNYÍLVÁNÍTÁS	41
NYILATKOZAT	42

Bevezetés

Hogy miért is épül a TDK dolgozatom témája az afrikai sertéspestisre? Ennek nagyon egyszerű az oka, hiszen a témában személyes tapasztalatom van, részese voltam, mikor ez a betegség felütötte fejét a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság területén 2017-ben. Nagyapámmal, a vadásztársasági tagokkal és a hivatásos vadással aktívan részt vettem az elhullott egyedek felkutatásában, illetve, mintázásában és elásásában. Szörnyű látvány fogadott napról napra minket: teljes konda egyedi voltak elpusztulva egymástól pár méterre, malacok sorra hullottak el a lesek lábainál, kocák nagy számban vetéltek el, illetve számos egyedre találtunk rá vérző orral.

Már ott nyilvánvalóvá vált, hogy szeretnék erről a betegségről minél többet megtudni, megpróbálni megakadályozni a betegség terjedését.

Mint vadgazda mérnök hallgató, úgy gondolom tisztában kell lenni a vadállománnyal és az őket fenyegető betegségekkel. Külön kiemelve a vaddisznó állományt tizedelő vírussal. Ami nem csak a múlt és a jelen problémája, hanem a jövőé is. Hiszen ez a betegség folyamatosan jelen van, kisebb- nagyobb hullámokban még mindig okoz elhullást. Az afrikai sertéspestis (ASP) nem ismer határokat, és súlyos károkat okoz mind a vadgazdálkodásban mind a vadásztársaságok gazdasági életében, átalakítva ezzel közben a vadászati szokásokat. Bátran kijelenthetjük, hogy már sose lesz olyan magas egyedszámú a vaddisznó állomány, mint amilyen a pestist megelőző években volt. Terjedésében még csak az észak-kelteti és keleti régiók érintettek, de napjainkban már a Dunántúlra is áttért, azon belül Komárom-Esztergom vármegyére. Tehát lassan szinte az egész ország fertőzött lesz.

TDK dolgozatommal szeretnék tapasztalatokat átadni olyan vadgazdálkodási egységeknek, akik még csak most fognak szembesülni az ASP vírusával, és annak következményeivel. Megmutatni, hogy fenn lehet tartani egy vadásztársaságot a vaddisznó populáció szinte teljes eltűnése mellett is, csak kellő szakami tudás, elhivatottság és türelem szükséges. Hiszen a magyar vadgazdálkodásnak a következő évek, évtizedek legnagyobb kihívása lesz az afrikai sertéspestis jelenléte.

Témafelvetés

A Tarpai Földtulajdonosok vadásztársasága méltó hírnévvel rendelkezett a vaddisznó hajtásai miatt, mind a hazai és mind a külföldi vendégvadászok körében. Ezekben az időkben becsült vaddisznó állomány 1000 egyed környékére helyezhető. Társaságunk e vad vadászatára volt berendezkedve. Jelentős bevételek származtak az eladott hajtásokból és a bérvadászokból. Akkoriban még nem volt számottevő a trófeás vadak vadászata, dóm alacsony, míg a gím és az őz erős közepes trófeaminőséget képviselt.

Számtalan kérdés ütötte fel a fejét, az afrikai sertéspestis (ASP) megjelenésekor: „Hogyan lehet pótolni a kieső bevételt?“, „Mire lehet majd vadászni?“, „Hogy lehet majd megőrizni a tagok aktivitását?“, de mind közül talán a legfontosabb: „Hogy ne menjen csődbe a társaság?“

Az afrikai sertéspestis rövid bemutatása után, a vizsgálatomban a fentiekben említett kérdésekre szeretném megtalálni a választ. Kiemelve, hogy hogyan alakultak át a vadászati szokások, illetve milyen vadgazdálkodási intézkedéseket kellett alkalmazni, hogy a társaság tovább tudja folytatni az eddigi munkáját.

1.kép: ASP megjelenése előtti sikeres vadászat Beregsurányban (2015)

Forrás: György Sándor, Tarpai Földtulajdonosok VT. tag

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Afrikai sertéspestis (ASP) mint betegség

Nagy ragályozó képességű, vírus okozta fertőző betegség, ami mind a házi mind a vadon élő sertésállományra veszélyes. ASP kórokozója az Asfarviridae család, Asfivirus nemzetségbe tartozó DNS vírus, ami környezeti hatásokkal szembe rendkívül ellenálló. Erélyes fertőtlenítőszerrel pusztíthatóak el, mivel még savas és lúgos közegben (pH: 3,9-11,5) is fertőzőképes. Az ASP vírusának különböző megbetegítő törzsei léteznek, legalább 22 genotípusa (I-XXII) különíthető el. Kelet-Európában jelenleg is cirkuláló vírus II-es genotípusba tartozik. A betegség fenntartásában az Afrikában közönséges varacskosdisznó és egyéb vaddisznófajok, valamint Ornithodoros nembe tartozó óvontagok (lágy kullancsok) játszanak szerepet.

A betegség vírusellenes készítményekkel nem gyógyítható, illetve vakcina sem áll rendelkezésre. Az ASP vírusa iránt a házi sertés és a vaddisznó minden életkorban fogékony, és a megbetegedett állatok kivétel nélkül elpusztulnak. Az embert nem betegíti meg, ezért közegészségügyi jelentősége nincs.

Az ASP nagy gazdasági kárt okozó fertőző betegség. Súlyos pénzügyi veszteséget okoznak mind a vadgazdálkodóknak mind a sertéstartóknak és a velük kapcsolatban álló felvásárlóknak.

Betegség fontosabb tünetei és megállapítása

Lappangási idő 3- 15 nap között változhat, súlyos megbetegedés esetén csak 3-4 nap. Két féle módon is megnyilvánulhat: nagyon virulens vírustörzsek által okozott ASP. Az állat 1-2 napi betegség után (túlheveny) elhullik vagy gyanús tünetekkel 5-10 napig(heveny) elhúzódik, de ugyanúgy elhullással jár. Vadászterületen elhullva talált vaddisznók felkeltik a túlheveny (peracut) ASP gyanúját is.

Tünetek: étvágytalanság, gyengeség, bizonytalan járás, magas láz (40-42 fok), bágyadság, vaddisznó esetében a lágyék bőrén vehető észre kisebb kipirulás esetleg bőrvérzés, véres habos orrfolyás, vércsíkos, vagy véres hasmenés.

Megállapítása: Az ASP megállapítását, illetve a klasszikus sertéspestistől (KSP) való megkülönböztetését csak kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokkal lehetséges.

2.kép: vérző vaddisznó orr

Forrás: Szilágyi Sándor

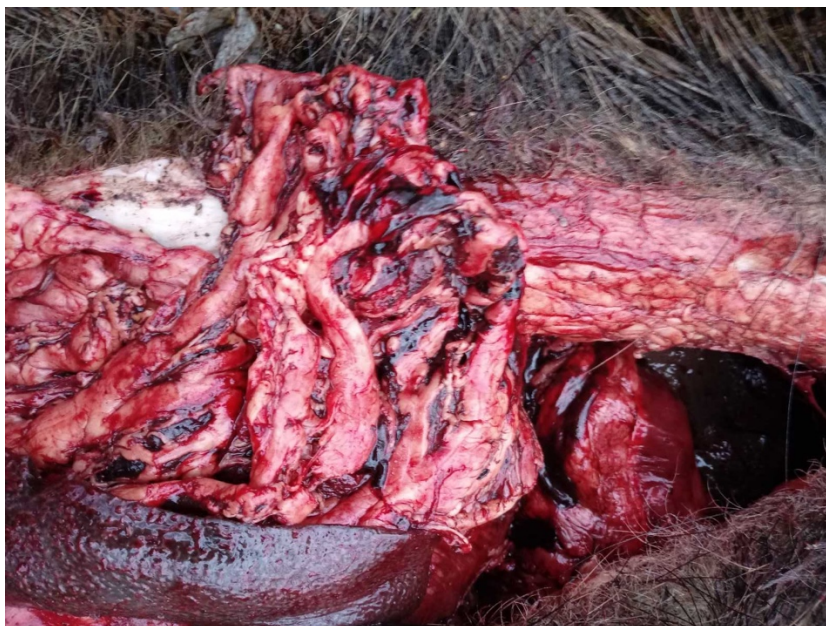
Tipikus tünetként megemlíthető még a lép megnagyobbodás.

3.kép: Megnagyobbodott lép

Forrás: Szilágyi Sándor

A testüreg megnyitásakor már láthatóak a bélfalon és a hashártyán található bevérzések.

4.kép: bélfal és a hashártya bevérzése

Forrás: Szilágyi Sándor

Betegség terjedése sertések között

A beteg sertések váladékukkal (vizelet, bélsár, nyál, orrváladék, ondó, méhváladék) ürítik a vírust, ezáltal közvetlenül megfertőzik a velük érintkező társaikat. Terjedéséhez nagyban hozzájárul az ember is, mivel a fertőzött területtel érintkező lábbelivel, ruházattal és használati eszközökkel szintén elhurcolható a betegség kórokozója.

2.2 ASP megakadályozására tett intézkedések Magyarországon

Az elmúlt évtizedekben a vaddisznó állománya Eurázsiaiban, így hazánkban is nagy ütembe gyarapszik. Rendkívül alkalmazkodó képes és szapora fajról beszélünk, ami minden élettérben jól érzi magát, főként a sűrű aljnövényzettel, kökényesekkel borított erdős élőhelyeket. Rejtőzködő életmódjának köszönhetően az állatok száma pontosan nem becsülhető meg, ezáltal sokkal nehezebb a betegség terjedésének megelőzése, illetve az ellene való védekezés is.

Megnehezíti az ellene folytatott küzdelmet, hogy a vírusnak nagy a környezettel szembeni ellenálló képessége:

- vér és hús = 4 hónap

- füstölt és pácolt sonka = 5-6 hónap
- csontvelő = 7-8 hónap
- fagyasztva = korlátlan idő
- talaj = nyáron – 100 nap, télen – 200 nap, vízben nyáron – 70 nap, vízben télen – 120 nap
- tűző nap = 3 óra

ASP a Balti államokban tűnt fel először a kontinensünkön, amire reagálva **2014. január végén** Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében indult meg az aktív surveillance program, ami az aktív mintavételt és megfigyelést foglalta magába, az afrikai sertéspestis behurcolásának veszélye miatt.

Később a Nemzeti Klasszikus és Afrikai Sertéspestis Szakértői csoport a járványügyi helyzetet mérlegelve úgy döntött, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Hajdú-Bihar vármegyére is kiterjeszti a programot **2014/2015 vadászati évtől**.

2014. második felétől viszont az ország több megyéjére is kiterjesztették az ASP célzott surveillance programot, hogy a hatóság azonnal értesülhessen a vírus megjelenéséről. Mindeközben az ASP-vel fertőzött területekről való sertéshús kereskedelmet nem engedélyezték.

2016.december 30.-án az Országos Főállatorvos azonnali intézkedéseket rendelt el a Nagyszőlőhöz legközelebb található Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei vadászatra jogosult és 30 település területére. Szükségessé tette a vaddisznóhullák aktív keresését és vizsgálatát, sertés tartó gazdaságok összeírását és korlátozta a kültéri sertéstartást, illetve az országba belépő gépjárművek fertőtlenítését.

2017.január 27.-én megjelent az Országos Főállatorvos 2/2017 sz. határozata, ami tartalmazta az előírásokat az egész ország területére. Határozat alapján az egész országban az állategészségügy felé jelenteni kell a sertések elpusztulását, vagy az ASP gyanúját. Vadászatra jogosultaknak kötelességük 24 órán belül jelenteni az elhullottan talált vaddisznót, illetve a bágyadt, bizonytalan mozgású, betegnek tűnő vaddisznókat diagnosztikai célból elejteni. A vaddisznó hullákból kötelező a mintavétel (passzív surveillance), az ASP kimutatásának céljából.

2017.április 21.-én a tavaszi és nyári időszakban az intenzív vaddisznó mozgásra való tekintettel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyét érintő intézkedéseket bővítették, kiegészítették.

Az elhullott vaddisznók esetében mintavétel szükséges, illetve a helyszínen elásással ártalmatlanítani kell és fertőtlenítőszerrel belocsolni. Tilos a vaddisznók takarmányozása az állomány fenntartása céljából, csak vadászati érdek miatt lehetséges (10kg/km²) mennyiségben.

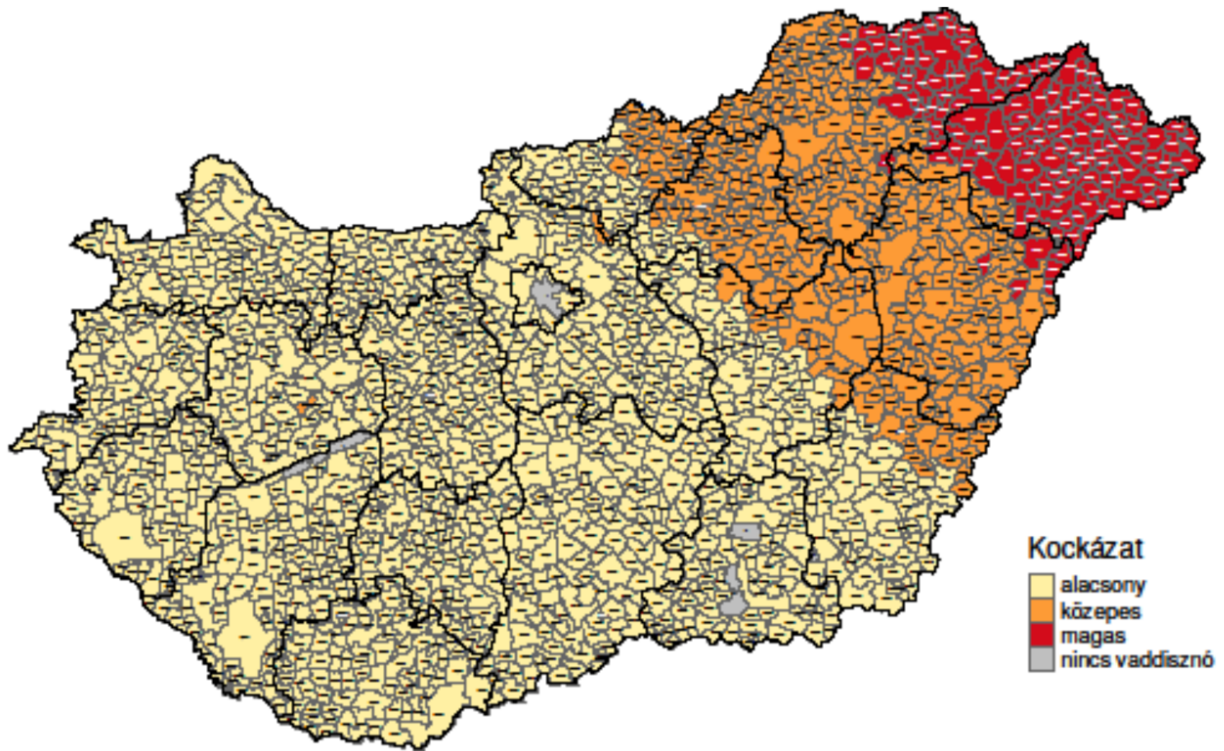
2017.július 31-i romániai eset után, magyar-román határszakaszon 10 km-es sávjában kiterjesztésre kerültek az intézkedések.

2017.szeptember 28.-án a kárpátaljai járványhelyzet romlása miatt, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyét érintő intézkedéseket kiegészítették, pontosították. Ami tartalmazta, a vaddisznó kocák és 1 év alatti vaddisznók (süldő, malac) fokozott kilövését. A vaddisznók felhasználása csak negatív PCR vizsgálatot követően engedélyezett.

2018.március 8.-án megjelent az Országos Főállatorvos 3/2018 sz. határozata, ami az eddigi intézkedések összefoglalását és kiegészítését tartalmazta. Meghatározásra kerültek a kockázati területek: Magaskockázatú, - Közepes kockázatú, - Alacsony kockázatú terület. Kockázati területenként más-más feladatot és védekezést kell végrehajtani. Legfontosabb feladat az állománygyérítés, illetve a vaddisznó hullák megfelelő megsemmisítése. Fontos kiemelni, hogy a magas kockázatú területen a társas vadászat beszüntetésre került.

Betegség terjedésével folyamatosan pontosították az intézkedéseket (2/2019, 2/2020 sz. OFA határozat), a ma is hatályban lévő legújabb részletek a 2/2021 sz. Országos Főállatorvosi határozat tartalmazza, ami **2021.szeptember 22.-én** jelent meg. Módosult Magyarország ASP felszámolására vonatkozó úgynevezett mentesítési terve. Határozat alapján 70% süldő és malac kilövés kerül előtérbe.

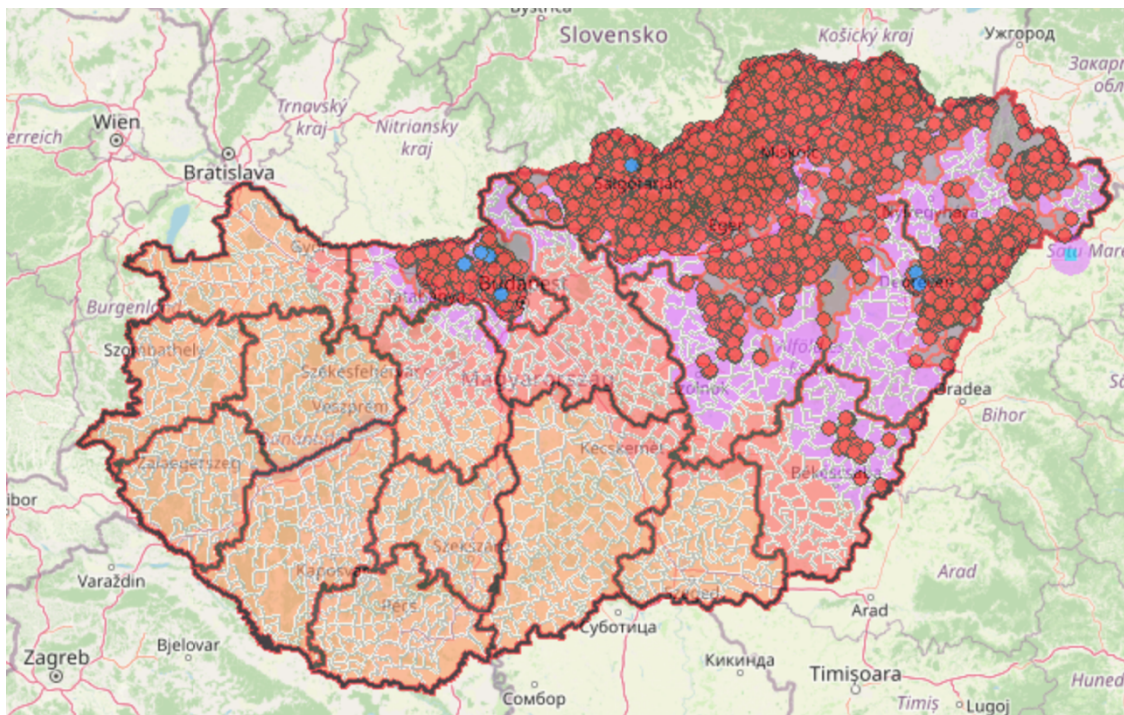
2023.június.02.-én Magyarország csatlakozott az ASP megállítása érdekében indított európai kampányhoz (+StopASF), ami felhívja a vadászok, gazdák, illetve állatorvosok figyelmét, erre a rendkívül fertőző betegségre, illetve továbbra is meg kell őrizni az éberséget a betegséggel szemben.

5.kép: Magyarország kockázati terület felosztása (2018)

Forrás: <https://docplayer.hu/107039582-A-hazai-vadegeszsegugy-es-vadgazdalkodas-aktualis-kerdesei-marcius-20-az-afrikai-sertespestisjarvanyhelyzet-alakulasa-europaban.html>

2.2.1Mentesítési terv

6.kép: ASP előfordulása Magyarországon

Forrás: <http://airterkep.nebih.gov.hu/aijo/asp/asp.htm>

Megállapítható, hogy az ASP Magyarország keleti és észak-keleti régióit érintette a legjobban. Dunántúlon, Komárom-Esztergom kivételével még nem jelentettek pozitív esetet.

Nagy mértékű vaddisznó pusztulás az egyes vadgazdálkodási egységek költségvetését is jelentősen megterhelte. A betegség tovább terjedésének a megállításában kulcsfontosságú a vaddisznó hulla megtalálása, illetve megsemmisítése, kiegészítve a folyamatos mintavételezéssel.

A bevétel kiesését kompenzálva és ösztönzés képpen a Magyar Államkincstár kártérítés mellett döntött. Ami kockázati területre lebontva a következők:

Szabályok szigorúan korlátozott területen

- aktív közreműködött minden általa megtalált és jelentett elhullott vaddisznó utána nettó 10.000 Ft állami támogatás illeti, amennyiben a mintavételre alkalmas személy meg is talált.

- járási főállatorvos teljesítési igazolása alapján nettó 10.000 Ft-os állami támogatás illeti meg a keresésében résztvevő személyt, amennyiben a mintaazonosító lapot hiánytalanul kitöltötte, aláírta és másolatát megküldte a főállatorvosnak.
- diagnosztikai célból elejtett egyedek után 5.000 Ft kártalanítás jár, továbbá ezen felül 5.000 Ft illeti meg minden szabályos mintavételért a közreműködésre kötelezettet.
- a vaddisznó tetemek gyűjtőhelyre szállításáért, darabonként 3.000 Ft igényelhető.

Szabályok magas kockázatú területen

- minden megtalált elhullott vaddisznó után, amit a mintavételre jogosult személy meg is talált 20.000 Ft kártalanítási érték illeti meg.
- főállatorvos igazolása alapján nettó 10.000 Ft összeg jár, minden elhullott vaddisznóból történő szabályos mintavétel esetén a közreműködésre kötelezett aktív személynek.
- diagnosztikai célból terítékre hozott vaddisznók után nettó 5.000 Ft állami kártalanítási összeg jár, illetve minden szabályos mintavételért nettó 5.000 Ft illeti meg a kártalanításra jogosultat.
- beszállított, leadott vaddisznó tetemek után darabonként nettó 3.000 Ft jár.
- Leadott, elkobzott vaddisznó testek után állami kártalanítás jár. (1.számú táblázat)

Szabályok közepes kockázatú területen

- minden megtalált elhullott vaddisznó után, amit a mintavételre jogosult személy meg is talált 20.000 Ft kártalanítási érték illeti meg.
- főállatorvos igazolása alapján nettó 10.000 Ft összeg jár, minden elhullott vaddisznóból történő szabályos mintavétel esetén a közreműködésre kötelezett aktív személynek.
- diagnosztikai célból terítékre hozott vaddisznók után nettó 5.000 Ft állami kártalanítási összeg jár, illetve minden szabályos mintavételért nettó 5.000 Ft illeti meg a kártalanításra jogosultat.
- beszállított, leadott vaddisznó tetemek után darabonként nettó 3.000 Ft jár.

Szabályok alacsony kockázatú területen

- minden elhullott vaddisznóért nettó 10.000 Ft illeti meg az aktív közreműködőt, a járási főállatorvos igazolása alapján.

Nem igényelhető azonban az állami kártalanítás, ha nem a megadott szervekből történt a mintavétel, mintaazonosító lap hiányosan van kitöltve, illetve a mintához szükséges úgynevezett kísérő irat nem jutott el a jogosult személyhez.

Kártalanítási értékek az alábbiak

- malac = 15.000 Ft
- süldő = 15.000 Ft
- koca = 40.000 Ft
- kan = 40.000 Ft

Az alábbi tömegtartomány alapján kell besorolni a vaddisznó tetemeiket.

	zsigerelt (kg)	zsigereletlen (kg)
malac	20-ig	25-ig
süldő	21-50-ig	26-60-ig
koca	51-től	61-től
kan	51-től	61-től

1.táblázat= Korcsoportok meghatározása tömegtartomány alapján

Forrás:(<https://portal.nebih.gov.hu/-/az-allami-kartalanitas-reszletes-szabalyai-2021-szeptember-27-tol>)

2.2.2 Nemzeti Akcióterv

A Nemzeti Akcióterv a 2021. január 21.-én kiadott a Mentelési terv része, ami a 2021-2025. terjedő időszakra érvényes. ASP Szakértői Akciócsoport tagjai állítottak össze uniós elvárásnak megfelelően, de mindeközben figyelve a hazai helyzetre.

Betegség megfékezésében a vaddisznó állománycsökkentése elengedhetetlen. 2025.február 28.-áig kell érni, a 0,5 vaddisznó / 100 ha állománysűrűséget, amit majd 2024/2025 teríték adatokkal bizonyítani kell. Az állománycsökkentés az egész országban elengedhetetlen, de legnagyobb prioritása közepes és magas kockázatú területen van. Ugyanis, ha a magas kockázatú területen eredményes a csökkentés, akkor az védőzónát hoz létre a fertőzött terület körül, ezzel csökkentve a betegség terjedését.

Megvalósításához indokolt, a kilövések mellett az élve fogó berendezések használata, illetve vadkamerák kihelyezése, illetve különböző határoló berendezések telepítése (villanypásztor, kerítés).

Megalakult az egész országot lefedő tanácsadói hálózat, ami segítséget nyújt a vadgazdálkodóknak a vaddisznó populáció gyérítésében, és az adott 0,5 disznó / 100 ha megvalósításában.

3. Anyag és módszer

3.1 Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársaságának bemutatása

7.kép: Vadászterület háttérben a Kárpátokkal

Forrás: Saját fotó.

A vadászterület a Felső-Tisza-vidéki vadgazdálkodási tájegység (110) észak-keleti oldalán, a Szatmár-Beregi-síkságon, a Bereg déli oldalán fekszik. Keleti oldalán 11 km hosszan Ukrajnával határos. Területet a Felső-Tisza és mellékfolyói alakították. Természetes vegetáció az ártereken a tölgy-kőris-szil alkotta ligetese, magasabb fekvésű területeken pedig a száraztölgyes vagy a gyertyános-kocsányostölgyesek jellemzőek. Terület mai képét a tájhasználat alakította. Régebben a települések határait jelentős állattartás fojt, így a legeltetéssel fenntartották a jelentős mennyiségű (20%) gyepterületet. Napjainkban az állatállományok visszaszorultak, ezáltal a gyepgazdálkodás kimerült a tisztítókaszálásokban. A felhagyott gyepeken beindultak a természetes erdősülés folyamatai, ezáltal rohamosan bővült a nagyvadállomány élőhelye. Az erdő és a gyepterület jelentős része védett és Natura 2000 státuszú, ami meghatározza a gazdálkodás irányvonalát.

Az intenzív nagytáblás mezőgazdaság az apróvadállomány csökkenéséhez vezetett. Az erdősültség növekedésével az egykor apróvadás terület, átalakult nagyvadás területté. Jelen van a gímszarvas, dámszarvas, vaddisznó, őz, illetve predátorok (borz, róka), kiemelve az aranybakált.

ASP előtt, gazdálkodásunk jelentős részét a vaddisznó állomány tette ki, ami később áthelyeződött őzre, gím és dámszarvasra, aminek a trófea minőségre évről-évre javuló tendenciát mutat.

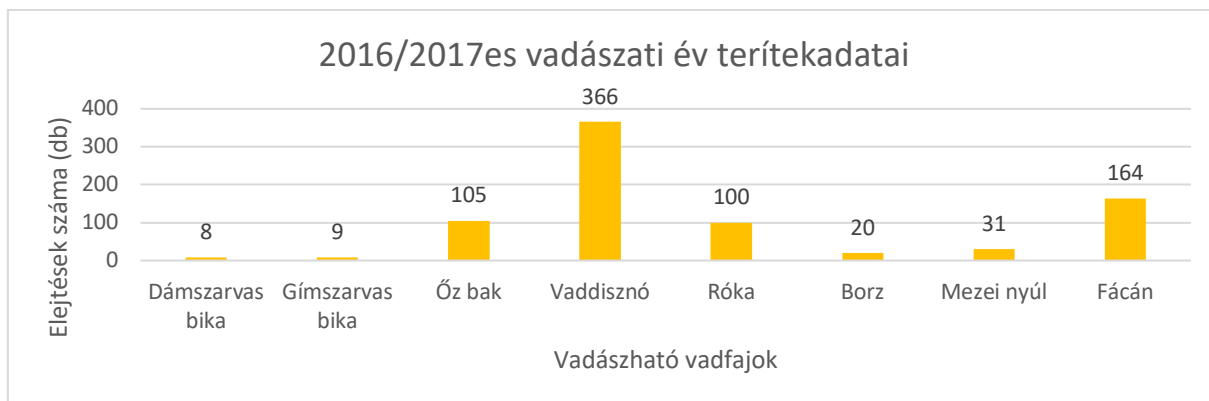
Tarpai Földtulajdonosok Vadásztársasága kb. 8000 ha-on gazdálkodik. A társulat 42 főből áll, akik leginkább földtulajdonosok, mint jómagam is, illetve leszármazottjaikból tevődik össze.

3.2 ASP előtti időszak

A folyamatos erdőtelepítések, sűrű kökényesek, nádasok, csatornák kedveztek a nagyvad állomány populációjának robbanás szerű növekedéséhez. Külön kiemelve a vaddisznót, ami térhódítása miatt jelentősen elnyomta mind a gím mind a dámszarvas állományt.

Vaddisznó esetében, mint oly sok vadgazdálkodó hibát vétett a társulat. Túlzott állományvédelemre helyezték a hangsúlyt, mivel a tagság vadászati tevékenysége a vaddisznónál mutatkozott meg. Az elmúlt években folyamatos egész éves etetés mellett, a kocák kímélése, les vadászat korlátozása malac nevelési időszakban, illetve a hajtások megszüntetése miatt a vaddisznó állomány pár év alatt a többszörösére nőtt. A 2000-es években 16.000 ha-on 100 db vaddisznó esett, addig 2009-ben 8000 ha-on is ugyanennyi vaddisznó került terítékre. Az elejtés 2016/2017-es vadászati évben tetőzött, mégpedig 366 db vaddisznóval.

Az állomány növekedését párhuzamosan követte a vadkár mértékének növekedése. Nyáron a kalászosokban a „bagózás”, míg ősszel a kukoricatáblákban való táplálkozási és taposási kárról beszélhetünk. Ezért a társulat vendégvadászok részére vadkár vadászati lehetőséget biztosított. Gímszarvas és dámszarvas kártételéről itt még nem beszélhetünk, hiszen egyedszáma elenyésző volt ezekben az időkben.

1.ábra: 2016/2017 vadászatiév terítékadatai

Forrás: Vadászmester

Az 1-es diagram az afrikai sertéspestist megelőző vadászati év terítékadatait mutatja be. Jól látható, hogy a gímszarvas (9 db-ból 4 érmes), illetve a dámszarvas (8db-ból 1érmes) állománya elenyésző, trófeaminősége gyenge.

Az őz tekintetében az ártéri ligterdők, és az ott megtalálható mezőgazdasági kultúrák (lucerna, repce, napraforgó) kedvező számukra, ezért az állománya fokozatos növekedésnek indult. Trófeaminősége még igen gyengének bizonyult (105 db-ból 10 érmes). Őzek nagy részét külföldi vendégvadászok hozták terítékre.

Ragadozó állománynál növekedés tapasztalható. Ez köszönhető egyrészt a vaddisznó vadászatok után kint maradt zsigernek, ami miatt a gyengébb predátor egyedek is életben tudnak maradni mivel elegendő táplálék áll rendelkezésükre. Másrészt les vadászat alkalmával a vadászatra jogosultak nem hoztak terítékre szőrmés kártevőket, mindezt azzal magyarázva, hogy a disznóra negatív hatással van a lövés.

3.3 Afrikai sertéspestis idején

2017-es híradásokban szerepelt, hogy Ukrajnában a magyar határ mellett megjelent az afrikai sertéspestis. A vírus terjedését ismerve feltételezhető volt, hogy az államhatár nem képes megállítani ezt a betegséget. Ekkor még a vadásztársaság, a vaddisznóállományban nem tapasztalt változást. A teríték 2017 decemberéig a teríték 200 példány felett alakult.

2017. december 31.-én az egyik vadász tag egy hajnali cserekelés közben talált 6 db vaddisznót elhullva. Ezt követő napon a társulat kereső csapatot (6-8 fő) alakított, és heti több napos munkával átnézte a terület bejárható részeit. Az elhullott vaddisznókat nagy hatékonysággal és gyorsan tudták megsemmisíteni a helyszínen ásott gödrökben. A gyors

megtalálásnak és a megfelelő mélységbe való elásásnak fontos szerepe van. Jelentősen csökkenhet ez által fertőzés tovább terjedésének üteme, illetve a területen található egyedek megfertőződésének esélye.

Tetemek szinte egy helyen voltak találhatóak, úgy, hogy több vaddisznó egymás mellett feküdt összebújva. Az ártéri ligeterdők, illetve az erdők sűrű kökényesei egész kondákat rejtettek egymástól pár méterre. A fagyos időszakban vacokban pusztultak el, a váltókon viszont nem volt található elpusztult egyed. Keresés közben szenvedés nyomai voltak megfigyelhetőek, sokszor voltak tapasztalható vérzés nyomai, illetve „sebágyak”, melyektől néhány méterre rendszeresen előkerült a vaddisznó teteme is.

8.kép: Elpusztult konda

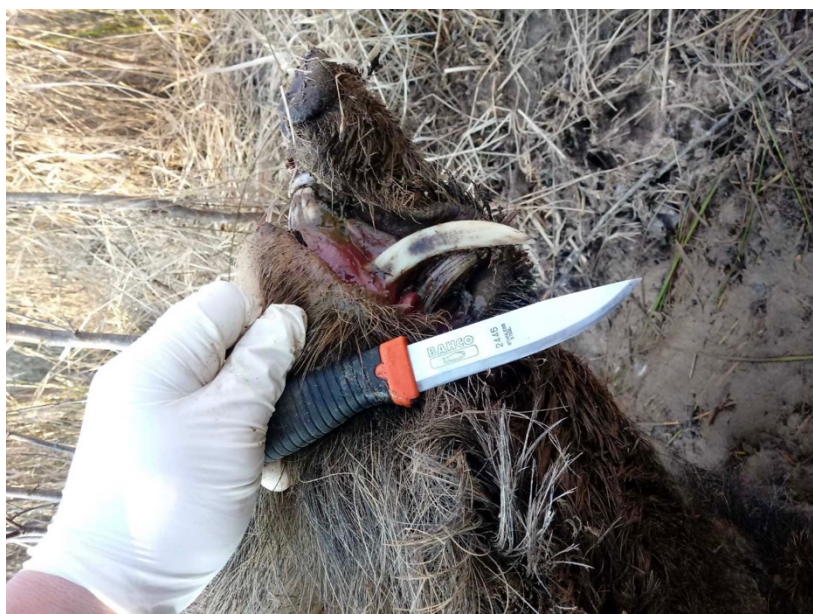
Forrás: Szilágyi Sándor

9.kép: vaddisznó tetemek megsemmisítése helyszínen

Forrás: Szilágyi Sándor

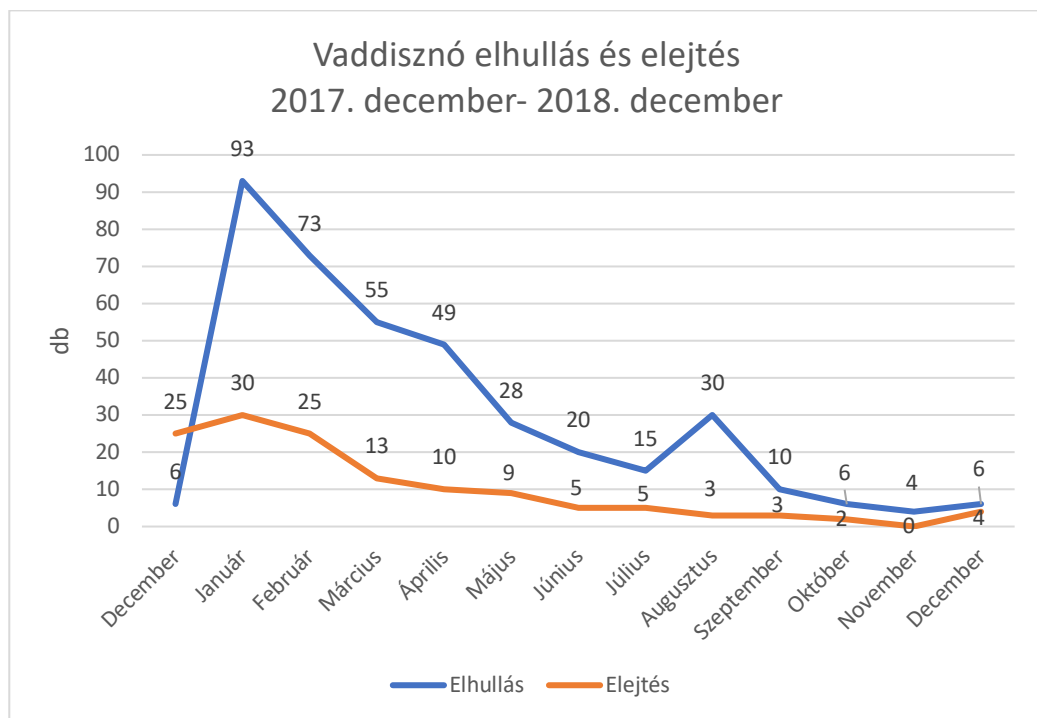
Az afrikai sertéspestis nem válogat. Területen számos remek kan esett áldozatul.

10.kép: Remek adottságú vadkan

Forrás: Szilágyi Sándor

A sok elhullott vaddisznó megtalálásának ellenére a Vadásztársaság területén az első igazoltan pozitív egyedet 2018.06.01-jén találták Beregsurány határában. Eddigre a vaddisznó állomány 90%-a elpusztult. Ettől fogva a hatóság a szervezett keresést kibővítette, ennek köszönhetően 10 vaddisznó hulláját ártalmatlanították, de nem minden esetben volt kimutatható az ASP jelenléte. Az első pozitív eredmény után a vadászterületen teljes vadászati tilalmat rendeltek el, korlátozták az etetést.

2. ábra: Elhullás és elejtés 2017.12.-2018.12.

Forrás: Vadászmester

A diagramról leolvasható, hogy az elhullás 2018 januárjába tetőzött, amikor 93 elhullás lett regisztrálva. 2018 decemberéig a vadászati hasznosítás is magas szintű volt (134 db), mindemellett 395 db tetem lett ártalmatlanítva. Vagyis 529 egyed került be a területre. Meg kell említenem, hogy a területet a természeti adottságok miatt teljesen nem lehet átvizsgálni, és minden tetemet megsemmisíteni. Véleményem szerint ennek köszönhetően maradhettek gócpontok, ami fenntartotta a betegséget.

3.4. ASP nagy hullám utáni időszak

Az elhullás első nagy hulláma 2018 január végére lezajlott. Ennek hatására a nagyvadállomány összetétele teljes mértékben átalakult. Az eddig legnagyobb létszámmal jelen lévő vaddisznó helyét a gímszarvas, illetve a dám vad vette át, és folyamatosan növekvő tendenciát mutat. Ez a vaddisznó létszám csökkenés mellett köszönhető annak is, hogy a vaddisznó vadászataival keltett zavarás jelentősen alább hagyott.

A meg nem talált tetemek, illetve a sikeres vadászatok után kint maradt zsigereknek következtében 2018. júliusában bizonyítottan megjelent az aranysakál a területen, majd az elejtési adatok folyamatos növekedése figyelhető meg. Az új ragadozó mellett, egyéb szőrmés kártevők számában is növekedés megfigyelhető.

Az ASP miatt napjainkra gyakorlatilag megszűnt a vaddisznó vadászata, eltűntek a megszokott vadászati lehetőségek. Apróvadállományra fokozott figyelem hárult, hogy a tagok aktivitása fenntartható legyen. Mezei nyúl, illetve a fácán egyedszámának növekedésének érdekében, erőteljes ragadozó kontrol vált indokolttá. Mindeközben búvóhelyet, vizet, táplálékot biztosítottunk nekik, ezzel növelve a komfort érzetüket. A predátorok hatékonyabb gyérítése és a vadászati kedv javítása a sport vadászok számára pontrendszer került kialakításra elejtett kártevők után:

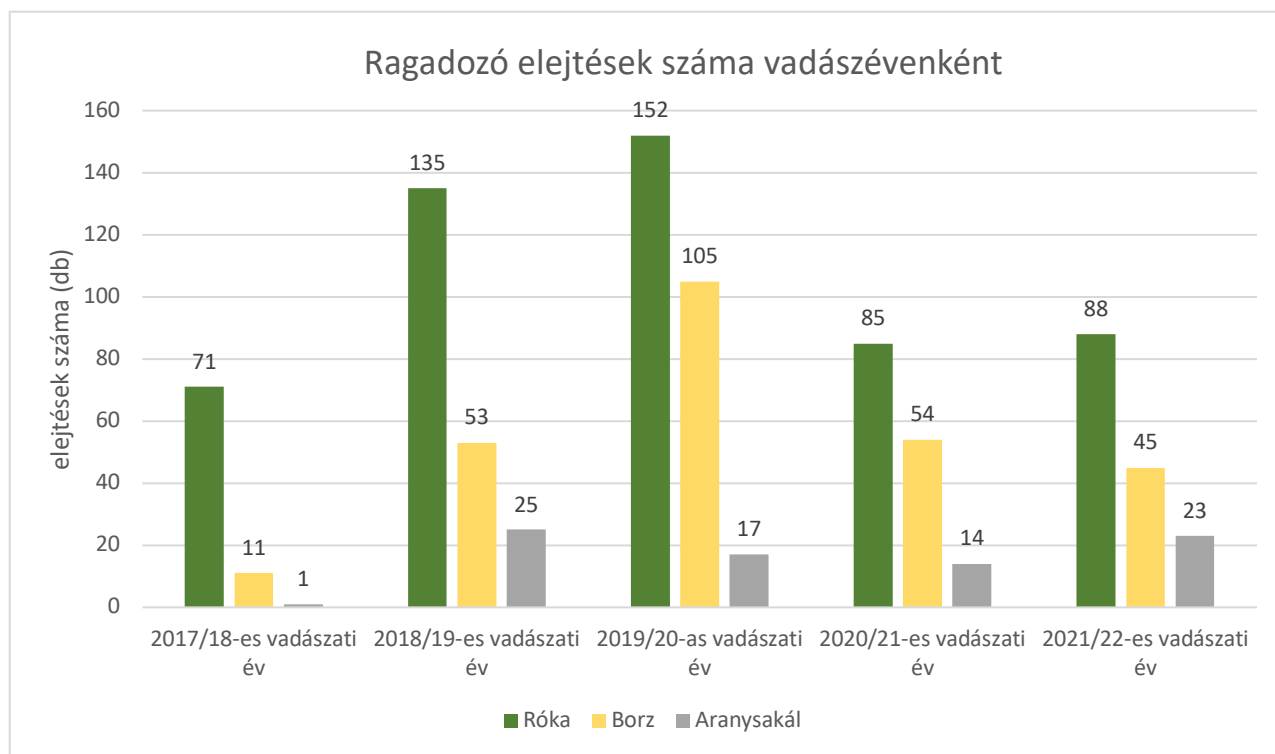
1. Róka: 1 pont
2. Borz: 1 pont
3. Aranysakál: 3 pont

A pontok gyűjtésével a ragadozók létszámának csökkentése mellett a trófeás vad elejtésére lehetett jogosultságot szerezni. A pontok az alábbiak szerint „válthatóak be” trófeás vadra:

1. 25 pont: őz bak 300g-ig
2. 50 pont: dám bika 3kg-ig
3. 75 pont: gímszarvas bika 6kg-ig

Szerencsére a kezdeményezésben a tagok partnerek voltak, és nagyban hozzájárultak a ragadozó állomány csökkentéséhez. Fegyveres gyérítés mellett, fokozott csapdázás is történt. Különösen az első években nagyon eredményesnek bizonyultak ezek az eszközök. A társulat eredményességét is bizonyítja az is, hogy az első Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei dúvad hetet 2019-ben magas fölényrel megnyerte. Ahogyan csökkent az évek folyamán a ragadozó

létszám, úgy csökkent a csapdával megfogottak egyedszáma is. Így mára a csapdázás szerepe lényegesen visszaesett a kezdeti időszakhoz képest.

3.ábra Ragadozó elejtések száma vadászévenként

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

Ahogy az adatok is mutatják jelentős megugrás az afrikai sertéspestis követő vadászatiévben volt tapasztalható. 2020/21-es évtől a róka és a borz esetében beszélhetünk csak csökkenésről, míg az aranyakálnál inkább stagnálás mondható el. Ez köszönhető a nádi farkas rejtőzködő életmódjának, illetve óvatosságának.

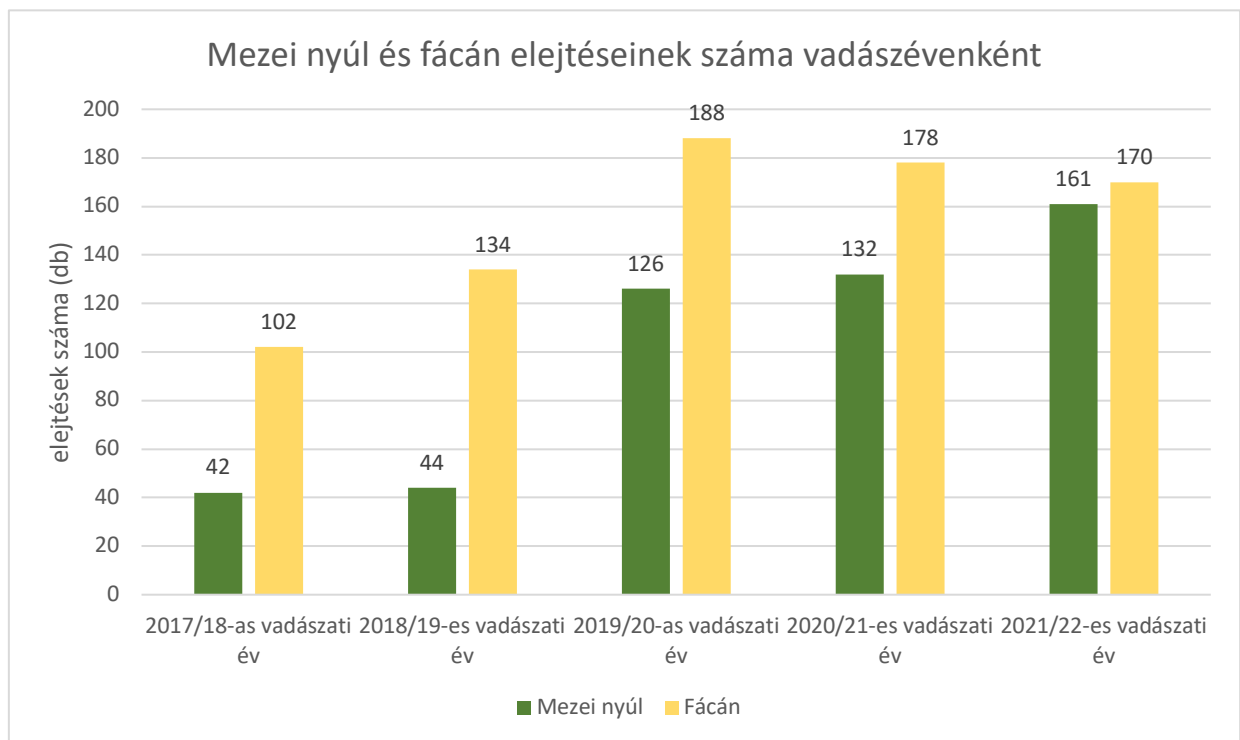
4. Eredmények és azok értékelése

A vadásztársaság életében a vaddisznó állomány összeomlása, majd minimális egyedszámban történő újbóli megjelenése több változást is hozott. Ezek egy része átmeneti jellegű intézkedés volt, mely segített átvészelni a nehéz időszakot, míg más részük a tudatos jövőépítés jegyében került bevezetésre. Egyértelművé vált, hogy nincs remény, hogy a vaddisznóállomány regenerálódjon, így mind a vadászat módjaiban, mind a vadászható

vadfajokban. mind a társaság finanszírozásában új elemeket kellett bevezetni. Egyes esetekben ez csak hangsúly eltolódást jelentett, míg más eseteknél teljesen új szemléletet követelt meg. A gazdasági stabilitás megteremtése mellett kiemelt figyelmet szenteltek a tagok vadászati lehetőségének biztosítására és ezzel a morál és összetartás fenntartására. A következőkben ezeknek a számbavétele és bemutatása, elemzése következik.

4.1 Apróvad állomány alakulása

Az apróvad fajok jelenléte növeli egy terület biodiverzitását, ezen túl vadászati szempontból is lényeges. Ezért megőrzésük több okból is fontos. A vadásztársaság területén ASP-t megelőző években túl súlyban volt a vaddisznó, elvétve lehet találkozni fácánnal. A vaddisznó élelem kutatása közben a bozótosokat felforgatja, így minden bizonnyal a fácán fészkeket sem kíméli, tojásokat is elfogyasztja. Viszont a menekülésre képes csibék és kifejlett madarak már nem jelentenek táplálékot neki, míg a szőrmés kártevők étvágya, különösen az utódnevelés időszakában a hasznos apróvadállomány minden korosztályát károsítja.

4.ábra: Mezei nyúl és fácán elejtések a vadászati években

Forrás: Vadgazdálkodási terv

Jól látható, hogy a 2019/20-as vadászati évben egy nagyobb növekedés figyelhető meg, mindkét apróvadfajunk esetén. Az is jól érzékelhető, hogy a fácán esetében az akkor elért állomány nagyság és ezzel párhuzamosan a teríték valószínűleg elérte az adott körülmények között lehetséges maximumot. Az időjárási tényezők, illetve az intenzív nagytáblás mezőgazdaság a fácán állományát jelentősen befolyásolja. Ennek ellenére esetében is kimutatható ragadozó kontroll eredménye.

Ezzel szemben a nyúl állományának változása látványosan reagált a ragadozók egyedszámának csökkenésére és megmutatta az addig rejtett növekedési potenciált. A növekedés olyan mértékű volt, hogy az sem lehetetlen, hogy lassú mértékben, de még néhány évig folytatódni fog. Ez köszönhető a vadgazdálkodási egység területén végzett erőfeszítéseknek, többek között a fokozott ragadozó gyérítésnek, illetve a megfelelő környezet biztosításának.

Az apróvad számára a környezet kedvező, így a ragadozók gyérítésével és etetéssel-itatással esetleg vadföldek létesítésével az állomány az elért legmagasabb szinten tartható.

A tagság vadászati élménye szempontjából meghatározóvá vált vadfajokról van szó, melyek közvetlen gazdasági haszonnal nem bírnak, illetve a bérvadászatuk a közeljövőben nem várható. Állományuk fenntartása a társaság összeomlásának egyik záloga.

4.2 Csapdázás

Csapdázás mint tevékenység egyidős az emberiséggel. Jelentőse a történelem folyamán halványulni kezdett, de sose tűnt el. Nyugat-Európában újabb csapdázási technikákat alakítottak ki a 20. században, amit vadvédelem, illetve prémvadászati célból használtak. Hazánkban sajnos a mérgezés volt a főszerepe, amivel alacsony szinten tartották a szőrmés ragadozókat, illetve varjúféléket. Mára a vegyszeres ragadozógyérítés elfogadhatatlan. Fegyverrel történő ragadozógyérítési módszerek és a kotorékozás, igen fontosak viszont vannak korlátaik. Egyrészt nem működnek az ember jelenléte nélkül, másrészt nem biztos, hogy a vadász éppen akkor fog találkozni az elejtendő ragadozóval, amikor ő is ráér vadászni. Itt veszi át a csapdázás a szerepet. Csapda a vadászterületre kihelyezve önállóan dolgozik, 24 órás szolgálatot lát el. Ez kétségtelen előnye, de vannak árnyoldalai is a módszernek. Egyik a nagy eszközigény, a másik az eredményes használatához nélkülözhetetlen folyamatos szakmai

fejlődés. Bizonyítást nyert, hogy a vadászat, vadgazdálkodás nem tud létezni csapdázás nélkül, a csapdázás viszont tanulás és elkötelezettség nélkül.

Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságában a csapdázást hivatásos vadászok végzik, zömmel tavaszi és nyári időszakban. Önerőből és pályázat adta lehetőségekből sikerült egy jól felszerelt csapdaparkot kialakítani. Tartalmaz 16 db 330-as Conibeart, 6 db 70-es és 8 db 56-os hattyúnyak, illetve 5 db visszatartó kábeles csapdát.

Szilágyi Sándor, egyik hivatásos vadász elmondásai alapján, a sikeresség alapvető kulcsa a megfelelő hely kiválasztása. Sakált és rókát mezei élőhelyen könnyebb megfogni, mint erdősültségben és a vaddisznó kizárása is jelentős könnyebb. Sikeres helyeknek mondhatóak a különféle ökotonok találkozása, szántások barázdái, csatorna szél, illetve magányos fák, amiket a ragadozók gyakran megjelölnek vizeletükkel és ürülékükkel. Elengedhetetlen a megfelelő csalik használata, legeredményesebb csapda vonszalék készítésével érhető el. Lényege, hogy minél több vonszalékcsapa készüljön, aminek középpontjában a csapda van. Vonszalékként használható vér, vadzsígek, halliszt, gyümölcsök, hal, minden, ami a ragadozó érdeklődését felkelti. Csali anyag lehet nyúlfej, szárított galambmell, illetve egyéb húsdarabok, amit könnyen fellehet helyezni a csapdára. Meg kell említeni a csali anyagok helyes rögzítését, hiszen nem mindegy, hogy a ragadozó feje milyen magasan van a csapda elsülésénél. Elengedhetetlen szerepe van a szagtalanításnak, aminek egy semleges szagú csapdát kell eredményeznie, ami nem különbözik a környezetétől. Alapszabályként említendő, hogy a csapda kioldószerkezete felől soha nem érkezhetsz ragadozó. Hattyúnyak csapdáknál szabályos terelést kell készíteni, hiszen nem mindegy, hogy a ragadozó milyen szögből érkezik. Több esetben is bebizonyosodott, hogy a csalival működő csapdák a területen időjárásváltozás előtti napon, illetve hidegfront betörésekor jobban fognak. Holdciklus befolyásolja a ragadozók aktivitását, tapasztalatok azt mutatják, hogy holdvilágos estén az aranyakál nem használja a nyílt területeket.

Vadgazdálkodási egység területére kihelyezett csapdák fogási eredményei azt mutatják, hogy a hattyúnyak csapdák az aranyakálnál és a rókánál bizonyult eredményesebbnek, míg a testszorító a borznál. Ez a különbség az életvitelükből adódik. A borz megrögzött kotoréklakó és a testi ereje tudatában figyelmetlenebb is. Így a kotorék szájánál elhelyezett csapdával szinte kivétel nélkül megfogható. Ezzel szemben az aranyakál és a róka jóval óvatosabb, és nem ragaszkodik annyira a kotorékhoz, így a csapdázásuk is több figyelmet kíván.

A ragadozók gyérítése a hasznos vad szaporulata miatt létkérdés. Ezen túl olyan vadászati lehetőséget nyújt a tagoknak, mely egész évben elérhető és a vaddisznó vadászatához hasonló kihívás elé állítja őket. A tagokat a bevezetett pontrendszer is ösztönzi a minél nagyobb aktivitásra. A vadászati szokások változásával akár kisebb mérvű bérvadászat sem lehetetlen, főként a különlegesnek számító sakál esetében.

11.kép: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász 1 hetes terítéke 2019-ben

Forrás: Saját fotó

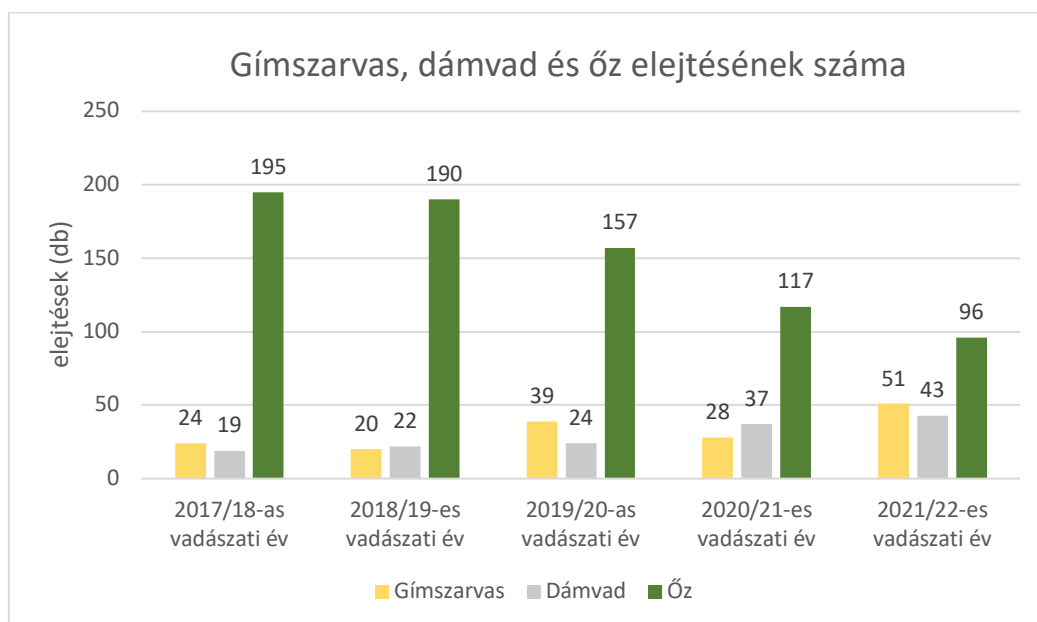

12.kép: Arany sakál szuka hattyúnyak csapda áldozata

Forrás: Szilágyi Sándor

4.3 Gímszarvas, dámvad és az őz állomány alakulása

Magyarország területére vonatkozóan bátran kilehet jelenteni, a nagyvadfajaink folyamatos térhódítása. Nincs ez másképp a vizsgált vadgazdálkodási egységnél sem. Rohamos növekedés tapasztalható a gím és dám szarvasnál. Bár a létszám növekedése nem jár törvényszerűen a minőségi javulással is, itt a gondos szelekciónak köszönhetően ez is bekövetkezett. A pozitív változások egyrészt a dúvad gyérítésnek, másrészt a vaddisznó által keletkezett zavarás csökkenésének köszönhetőek. A máshol tapasztalt erdősítések állománynövelő hatása itt kevésbé volt jelentős, hiszen erdővel jól ellátott volt a terület már a vaddisznós időszak alatt is.

5.ábra: Nagyvad elejtések száma vadászévenként

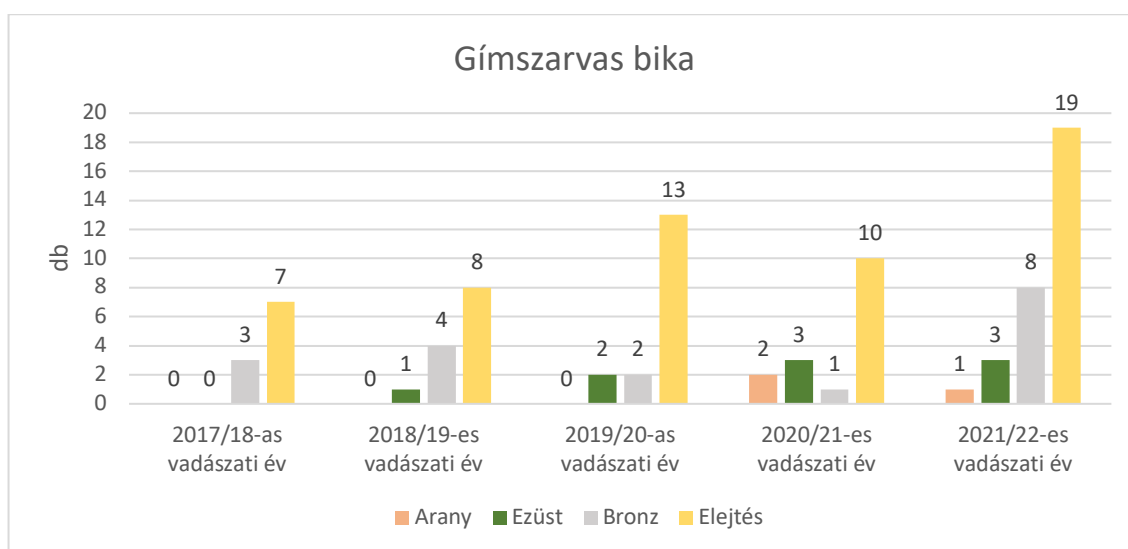
Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

A teríték adatok is jól mutatják, hogy a gím és dám szarvas állománya folyamatosan növekszik. Nagyobb kiugrás 2021/22-es vadászati évben volt, amiben az ökológia vákuumnak fontos szerepe volt. Az országhatáron túl eső Kárpátok vad eltartó képessége vélhetően elérte a maximumot, ennek hatására a szarvasok egyre lentebb húzódnak, teret foglalva maguknak. Őzeknél megjelenő bakteriális fertőzés, a sakál állomány növekedése, illetve a vadászati nyomás hatására állományukban csökkenés figyelhető meg. Sőt kifejezetten óvatosságra ad okot, hogy 5 év alatt felére esett vissza a teríték e vadfajból. Ezt a csökkenést létszámban nem kompenzálták a szarvasfélék, bár anyagiakban valószínűleg igen.

4.4 Vadgazdálkodási szemlélet alakulása a trófeás vadfajok esetében

Mint ahogy már említettem az ASP előtti időszakban vaddisznó központú vadgazdálkodás volt jellemző. Az eredményesség javításához jellemző volt a terület időszakos lezárása, kocák kímélete, vadászat korlátozása, illetve az egész éves etetés. Afrikai Sertéspestis megjelenésével gyökeres változtatásokra volt szükség vadgazdálkodás tekintetében is.

Egyre több szakmai figyelem hárult a gímszarvasra, dám vadra, illetve az őzre. Elkezdődött a tudatos és célirányos selejtezés a gímszarvas állományában.

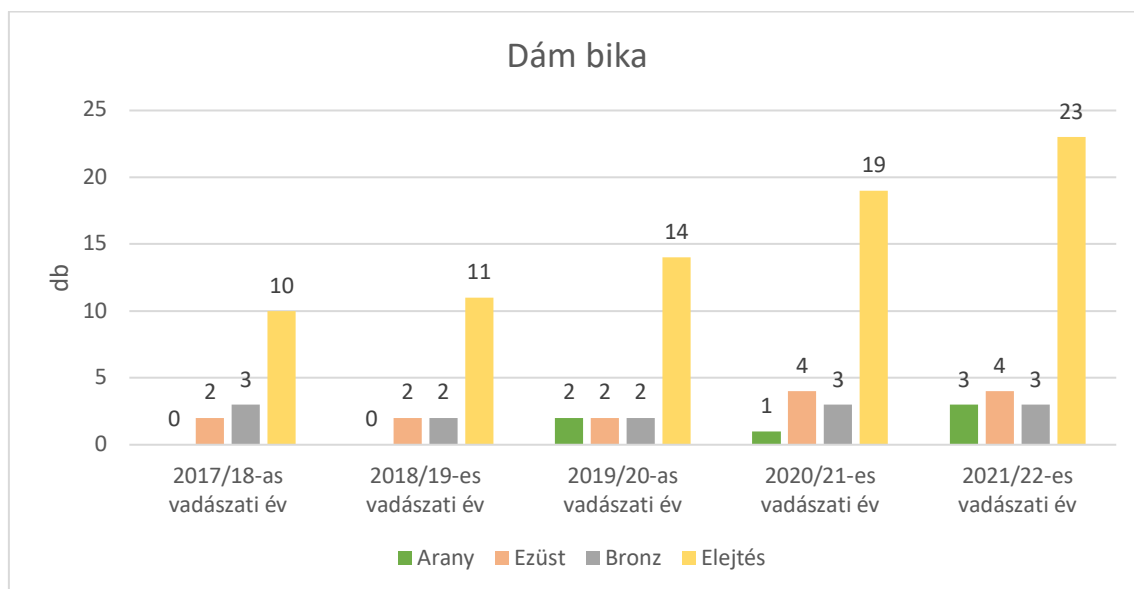

6.ábra Gímszarvas bika minőségbeli javulása

Forrás: Kelemen Attila, VT. elnök

Az elejtett gímbikák egyedszámának növekedése mellett a javulás folyamatosan nyomon követhető. Ez köszönhető a szakmai irányelveknek megfelelő szelekciónak. Törekednek a beteg, rossz adottságú, illetve a meddő és idős egyedeket az állományból lehető leghamarabb elejteni. Mára a területen nem ritka a 10 kg bika sem. 2021/22-es vadászati évet tekintve bikák 63,15%-a elérte az érmes minősítést. Gímszarvassal való gazdálkodás nehézségei vadgazdálkodási egység területén is megfigyelhető. Első sorban a szarvas állomány növekedésével arányosan növekvő vadkár jelent komoly feladványt a vezetőségnek, másrészt a gímszarvas nagyobb mozgékonyága miatt nehezebben kézben tartható az állomány. Nem minden kifigyelt bika kerül a vizsgált társaságnál terítékre. Több esetben is volt rá példa, hogy az ismert és számon tartott jó agancsú bikát a szomszédba ejtették el. A gímszarvas esetében a

jövő megválaszolendő kérdése, hogy mekkora az állomány, amelyet a terület jelentős vadkár nélkül képes eltartani és e mellett a vadásztársaságnak is kellő bevételt hozni.

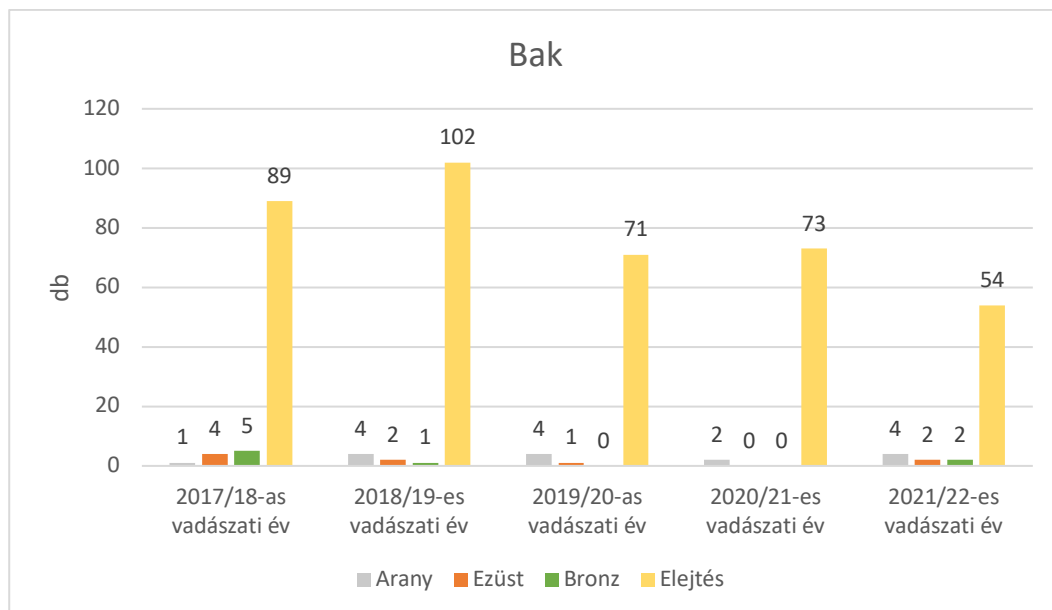

7.ábra: Dám bika elejtés és érmes arány

Forrás: Kelemen Attila, VT elnök

Dámvad a vadgazdálkodási egység területén a vaddisznó populáció csökkenését követően kezdett terjeszkedni. Ebben a vaddisznó eltűnésén túl az is segített, hogy a szomszédos jogosultaknál már stabil, terjeszkedni képes állományok éltek ebben az időszakban. Az első években az állomány kímélete volt az elsődleges szempont, de minimális selejtezés indokolt volt. Ennek hatására az egész területen elterjedt és mára egy stabil populáció alakult ki. 2021/22-es vadászati évet tekintve a bikák 43,47%-a érte el az érmes minősítést. A megfelelő szakmai irányelveknek és a felkészült végrehajtó szakembereknek köszönhetően a területen egyre nagyobb számban figyelhetőek meg a 4-4,5 kg agancstömegű bikák.

A dámvad jövőjét az élőhely eltartó képességén és a selejtezés szakmai elvein túl az aranyakál térhódítása is nagyban befolyásolja. A borjak prédálása megtapasztalt probléma, így fokozott ragadozó kontrollt nem csak az apróvad állomány miatt kell a továbbiakban is fenntartani.

8.ábra: Őz bak elejtés és érmes arány

Forrás: Kelemen Attila, VT elnök

Őz a vadgazdálkodási egység egész területén jelen van, azonban 2018/19-es vadászati évtől folyamatos csökkenés figyelhető meg létszámában. Ez több tényezőre vezethető vissza. A szakmai vezetőség véleményem szerint hibát követett el, amikor az ASP megjelenése után, vélhetően a bevételkényszer hatására túlságosan nagy vadászati nyomást helyezett e vadfajra. Ezt bizonyítják a statisztikai adatok is. Ezzel együtt jelent meg az aransakál hatása az őz állományra, valamint egy bakteriális betegség is felütötte a fejét, mely számos egyed elhullását eredményezte. Ezeket a veszteségeket figyelembe véve a szakmai irányítás tovább csökkentette az elejtések számát, mely a 2021/22-ben alig volt több, mint a 2018/19-es éves teríték fele. Minőségi javulás minimálisan figyelhető meg, 2021/22-es vadászati évben csupán 11,1%-a érte el az érmes minősítést.

Az őz jövője több, mint kérdéses. Elképzelhető, hogy sikerül olyan szinten tartani, melyekből számottevő elejtés és ezzel bevétel érhető el. Ugyan akkor az sem lehetetlen, hogy a növekvő szarvas létszám miatt az állomány létszáma stagnál, vagy tovább csökken és megmarad a tagok számára elejthető trófeás vadnak. Nagyban befolyásolja a lehetőségeket az aransakál állományának változása.

Akár hogyan is lesz, meglátásom szerint az őzállomány kímélése időszerűvé vált.

4.5 Vadászati szokások átalakulása

Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságában a sportvadászok a nagy létszámú vaddisznó állomány miatt, csak a les vadászatot részesítették előnyben az ASP előtti időszakban. A betegség megjelenésével vadászkedv fokozatosan csökkenni látszott. Ennek megakadályozására több intézkedést tett a vadásztársaság, hiszen szükség volt a társaság összetartása miatt a vadászkedv fenntartására. Ezen túl pedig az apróvad felé fordulás fokozott nyomást igényelt a ragadozók esetébe. A fentebb említett csapdázás és a kialakított pontrendszer, kifizetendőnek kezdett látszani.

Növekvő apróvad állomány hatására az aktív vadászok egyre nagyobb számban jelentek meg társas vadászatokon, napjainkban a nagylétszámú vadászatok egyre gyakoribbak. Minden vadászaton esik annyi mezei nyúl, illetve fácán, melyből méltányos vadászrész kerül kiosztásra az ott résztvevők között. Szokássá alakult a vadászati szezont lezáró vacsora, aminek a közösség formálásában is érezhetően nagy szerepe van. Nőtt az érdeklődés a gerlész és a kacsázás iránt, mára már versengés alakult ki szezon kezdetkor a legjobb helyekért. Örömteli, hogy az apróvadás vadászkutyák száma robbanás szerűen megugrott. A 42 tagnak közel a fele már rendelkezik magyar vagy német vizslával.

13.kép: Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság vadászhai egy társas vadászatn 2023

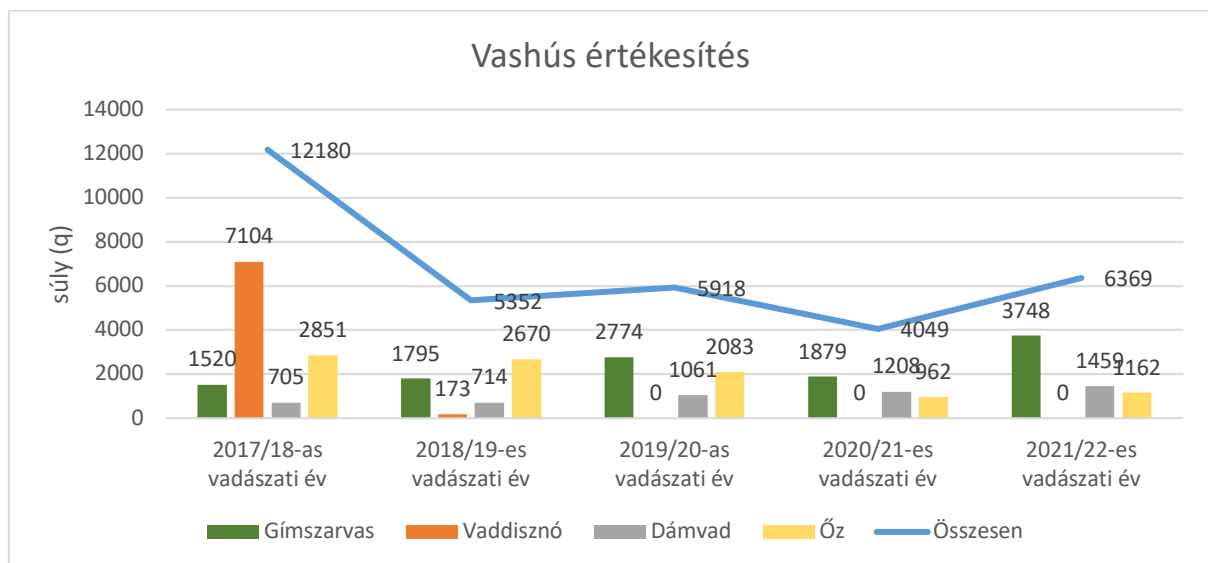
Forrás: Saját fotó

Nagyvad esetében a les vadászatot felváltotta a cserkelés és a vadkár vadászat. Nagyobb aktivitás mutatkozik a szarvas, illetve az őz vadászata terén. A tagok minden második évben tagi bakot kapnak 300 grammig, aminek csupán 5%-át nem hozzák terítékre. Gímszarvas bika és dām bika estében a trófeának a teljes árhoz képest csak 50%-át szükséges kifizetniük. Minden évben 120 kg kompetenciával rendelkeznek vaddisznó húsból, ezen felül egy fél szarvas tarvad is jár. Ezeken felül megemlítendő a pontok alapján trófeás vadak elejtésére nyújtott lehetőség.

Ezeknek az intézkedéseknek köszönhető, hogy a tagok érdeklődését a vadászat iránt sikerült megőrizni. Sőt a gyakoribb társas apróvad vadászatok még erősítették is a közösségi életet. Sikerült a vaddisznó vadászatának drasztikus csökkenése ellenére is aktív tagsággal bíró társaságnak maradni, illetve formálódni.

4.6 Vadgazdálkodási egység gazdasági stabilitásának megőrzése

A megváltozott vadgazdálkodási gondolkodás eredményeként jelent meg a bérvadásztatás trófeás vadfajokra. Számos osztrák, szlovák, belga, illetve dán vendégek előszeretettel vadászik a vadásztársaságánál. Trófeás vadak 90%-át külföldi vadász hozza terítékre. A bérvadászok által elejtett vadból vadászati évenként nagyságrendileg 14 millió forint bevétel származik. Bérvadásztatás mellett jelentős anyagi forrásként említendő a vadhús eladása.

9.ábra: Vadhús értékesítés

Forrás: Vadgazdálkodási jelentés

2017/18-as vadászati évben a vadásztársaság fő bevételi forrása egyértelműen a vaddisznó hús értékesítéséből származott, míg a gímszarvas, dām vad, illetve őz elejtéséből származó pénzösszeg kisebb mértékben járult hozzá az ár bevételhez. Következő évtől erőteljes változás történt. A vaddisznó hús értékesítése 97,57%-os, míg a 2019/20-as vadászati évtől 100%-os csökkenés figyelhető meg. A hektikusan változó érték egyértelműen az Afrikai sertéspestis megjelenésének köszönhető.

Kieső bevétel, a vadgazdálkodás átalakításának köszönhetően a gímszarvas, a dām vad, illetve az őz értékesítéséből fokozatosan kompenzálódott. A 2021/22-es vadászati évben sikerült a pestis megelőző év vadhús értékesítésének a 52,29%-át elérni.

Vadhús pillanatnyi árától függően, ami egy folyamatosan változó érték, vadászévenként kb. 4.0000.000-5.000.000 Ft bevételt generál a vadgazdálkodási egységnek.

Sajnos és ezért feltétlenül említést érdemel az Afrikai Sertéspestis miatt kialakult kártalanítási rendszert. A rendszer célja az volt, hogy a vadászatra jogosultak érdekeltek legyenek a vaddisznó állomány gyérítésében, illetve, ha már elkezdtek elhullani az egyedek, akkor azok lehetőleg hiány nélküli megtalálásában és megsemmisítésében. Ott, ahol jelentős számú vaddisznó került elejtésre, majd megsemmisítésre (lásd diagnosztikai kilövés, a védekezési zónáknál leírtakat), illetve ahol sok vaddisznó hullát találtak és ártalmatlanítottak, képes volt ez a kártalanítási rendszer nemhogy pótolni a kieső bevételt, hanem egyes esetekben extra bevételt jelentett. A rendszer csak a 2019-es évtől vált elérhetővé, aminek hatására megnőtt az aktivitás a hullakeresés, mind a diagnosztikai kilövés terén.

Látható, hogy jóval magasabb összegeket sikerült így a vaddisznó húsból realizálni a 2019-2020 években, mint azt egyébként lehetett volna. Ezzel gyakorlatilag levegőhöz jutott a társaság, sőt fejlesztésre is volt lehetőség.

Év	Malac (db)	Süldő (db)	Koca (db)	Kan (db)	Összesen (db)	Összeg (ft)
2019	0	27	32	57	116	8.630.000
2020	11	38	36	56	141	8.315.000
2021	23	14	5	32	74	2.035.000
2022	5	9	12	28	54	1.810.000
<u>Összesen</u>	<u>39</u>	<u>88</u>	<u>85</u>	<u>173</u>	<u>385</u>	<u>20.790.000</u>

2.táblázat: ASP kártalanítás

Forrás: Vadgazdálkodási egység, gazdasági vezető

A 3. táblázat alapján látható, hogy a 2019-es tárgyévben a bevétel jelentősen megugrott, ami a kártalanítási rendszernek volt köszönhető. Ezt követő években a vadgazdálkodási egység bevétele stabilnak tekinthető. Amihez folyamatosan hozzájárul a bérvadászatokból és a vadhús eladásból származó bevételek.

E mellett a tagdíj a bevétel is számottevő érték, mely, ha nem kerül sor tagfelvételre, vagy egyéb rendkívüli befizetésre, akkor nagyjából 5-5,5 millió forinttal járul hozzá a költségvetés bevételi oldalához.

Szarvas állomány nagyságának növekedésével a vadkár értéke is párhuzamosan változott, így egyre nagyobb ráfordítást igényel.

A társaság helyes gazdálkodásának köszönhetően a hivatásos vadászok bérezésének növelése biztosított.

A 2021-es évben egy nagyobb beruházás történt (vadászház és szolgálati gépjármű vásárlás). Aminek hatására az évvárása rosszabbul sikerült, viszont a helyes állományhasznosításnak köszönhetően ismét növekedésnek indult.

Tárgyév	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
értékesítés nettó árbevétele	10.888	11.721	16.442	14.830	22.483	19.124	12.195	21.447
tagdíj	3.185	5.280	4.308	3.400	4.840	8.450	5.513	5.270
támogatás	0	0	25	0	871	460	1.150	80
egyéb bevétel	0	3.691	1.863	132	1.925	3.839	3.506	7.189
ÖSSZES BEVÉTEL	14.073	20.696	22.638	18.363	30.121	29.951	22.368	33.988
anyagjellegű ráfordítás	8.203	8.076	9.835	7.128	7.610	9.275	12.325	18.022
személyi ráfordítás	4.571	4.688	5.418	6.250	7.056	7.281	8.244	8.607
értécsökkenés	481	0	502	0	80	66	31	1.888
egyéb ráfordítás	1.571	2.745	215	230	455	1.170	1.810	150
ÖSSZES RÁFORDÍTÁS	14.836	15.509	15.970	13.608	15.201	17.792	22.410	28.667
EREDMÉNY	-763	5.187	6.668	4.755	14.920	12.159	-42	5.321

3.táblázat: A társaság bevételi és kiadási jellemzői (adatok ezer forintba)

Forrás: <https://birosag.hu>

5. Következtetések és javaslatok

2018 eleje óta gyökeres változások történtek a magyar vadgazdálkodásban, ezt a változást az afrikai sertéspestis idézte elő. Amit már a hazai megjelenése, de az ország többi részében való kitörések megerősítették, hogy a terjedésért az ember felelős.

Vizsgálatom fő irányvonala, hogy az ASP megjelenése milyen változásokat idézett elő a vadgazdálkodásban, valamint a sportvadászok vadászati szokásait hogyan változtatta meg. Amint azt tudjuk 10 éves lefolyási idő kell a mentességhez, addig amíg ezt nem érjük el a vadgazdálkodási egységeknek pótolni kell a kieső bevételt, valamint új vadászati lehetőséget kell biztosítani. Meglátásom szerint a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság szakmai vezetősége remekül felismerte az új kialakult helyzetet. Amivel számos vadgazdálkodási egységnek pozitív példaként szolgálhat. Fokozott predátor kontrollal sikerült az apróvad egyedszámának növelését elérni, ezzel növelve a vadászkedvet a sportvadászoknál. Javaslom, hogy az eddigi fokozott ragadozó kontroll fenntartását, ezáltal biztosítható az apróvad állomány stabilitása. Gímszarvas, dāmivad és az őz selejtezése újabb vadászati lehetőséget nyújtott, valamint a minőségbeli javulás a bérvadásztatás korszakát nyitotta meg. Javaslatom a bérvadásztatás terén, hogy a vendég létszám rövid időn belüli csökkenését indokoltnak látom. A terület, illetve a vadászható vadfajok folyamatos nyomásnak és zavarásnak van kitéve, ezzel befolyásolva a következő szezon eredményességét. Olyan vadgazdálkodási egységekben, ahol az ASP járvány 90-100%-os morálitással bír a vaddisznó állományban, javaslom akár a vadászati hatóság bevonásával történő ellenőrzést a nagyvadgazdálkodásban. A túlhasznosítás, és a szakszerűtlen szelekció megakadályozása céljából. Továbbá javaslom több apróvad itató, illetve a nagyvad állomány számára itató gödrök, dagonyák és vadföldek létrehozását. Ezzel javítva a környezeti feltételeket és az élőhelyi adottságokat, a vadállomány jó kondíciójának fenntartása érdekében.

Összefoglalás

A vadászat, vadgazdálkodás, illetve a Beregi országrész mindig közel állt hozzám. Így fogalmazódott meg bennem, hogy az első hivatalos publikációm a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságából készítem, hangsúlyt fektetve az afrikai sertéspestis hatásaira mind a vadgazdálkodás mind a vadászat terén.

Munkában első részében az afrikai sertéspestis, mint betegséget, terjedését, tüneteit tekintetem át. Vizsgáltam az afrikai sertéspestist megakadályozására tett intézkedéseket magyarországi szinten.

Ezt követően bemutattam a Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaságát, ami Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található. Ismertettem az ASP megjelenése előtti, alatti és utáni munkáját a társulatnak.

Míg az előző két fejezetben főként elméleti ismeretek továbbadására, valamint ismertetésre szolgált, addig a következő fejezetek, konkrét eredményekről készítettem elemzéseket.

Kitértem, hogy miként alakította át a vírus megjelenése a vadászati szokásokat, valamint arra is, hogy hogyan befolyásolta az eddigi kialakított vadgazdálkodási gyakorlatot. Elemeztem, hogy miként tudta a vadgazdálkodási egység megőrizni anyagi stabilitását. Megemlítve a bérvadásztatás pozitív és negatív oldalát, a vadhús értékesítést, illetve a diagnosztikai kilövésekből származó kártalanítási díjat. Ami más olyan vadgazdálkodási egységeknél, ahol még nem ütötte fel az ASP a fejét hatalmas segítségként szolgálhat.

Meglátásom alapján a betegség megjelenésével, és a vaddisznók esetében elért 90-100%-os morális miatt, a magyar vadgazdálkodásban új fejezet kezdődött. Látóköri kiszélesedésével nagyobb figyelem hárult a trófeás nagyvadakra.

Viszont ez veszélyeket foglal magába, hiszen a nyomás hatására szakszerűtlen szelekció, túlhasznosítás, és az állomány degradációja is előfordulhat.

Magyarország jelenleg világszinten elismert vadállománnyal rendelkezik, aminek megőrzése nekünk leendő vadgazda mérnököknek a feladata.

IRODALOMJEGYZÉK

- BICSÉRDY GY. -EGRI B. -SUGÁR L. -SZTOJKOV V. (2000): Vadbetegségek. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 147 p
- DR.FÖLDI ZSOLT (2016): Vadászatra jogosultak feladatai a KSP és ASP monitoring programban:https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/527654/Vadaszok+feladta+KSP_A SPprogramban.pps/c6bfb423-29cf-460f-b514-129eda7c21cb Letöltve: 2023.06.15.
- DR.NEMES IMRE (2018): ASP aktualitások: <https://docplayer.hu/105433492-Sertestagozati-rendezyeny-prrs-afrikai-sertespestis-aktualitasok.html> Letöltve: 2023.06.15
- DR.NEMES IMRE (2018): ASP járványhelyzet Európában:<https://docplayer.hu/107039582-A-hazai-vadegeeszsegugy-es-vadgazdalkodas-aktualis-kerdesei-marcius-20-az-afrikai-sertespestisjarvanyhelyzet-alakulasa-europaban.html> Letöltve: 2023.06.25
- DR.SZENT- IVÁNYI T. – DR. BOGNÁR K. (1979): Az afrikai sertéspestis összefoglaló ismertetés. Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium, Budapest, 37 p
- FARKAS TIBOR (2020): A modern csapdázás kézikönyve. Országos Magyar Vadászkamara-Dénes Natur Műhely, Solt, 134 p.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2017): Az Országos Főállatorvos 2/2017. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2018): Az Országos Főállatorvos 3/2018. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2019): Az Országos Főállatorvos 2/2019. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2020): Az Országos Főállatorvos 2/2020. számú határozata
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ (2021): Az Országos Főállatorvos 2/2021. számú határozata.
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM (2017): ASP elleni magyarországi védekezés: <https://docplayer.hu/105530620-Az-afrikai-sertespestis-elleni-magyarorszagi-vedekezes.html>
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM (2017): ASP várható hatásai hazánkban: <https://docplayer.hu/97040906-Az-afrikai-sertespestis-hazankat-erinto-varhato-hatasairol-a-kormanyzati-intezkedesekrol-november-17.html> Letöltve: 2023.07.31.

HELTAI MIKLÓS (Szerk.) (2010): Emlős ragadozók Magyarországon. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 240 p

HELTAY I. -KABAI P. (2006): Hivatásos vadászok kézikönyve II. Országos Magyar Vadászkamara – Dénes Natur Műhely, Budapest ,672 p

KELEMEN ATTILA (2020): Az afrikai sertéspestis vadászati-vadgazdálkodási hatása a Tarpai Földtulajdonosok területén. 122-125. In: Országos Magyar Vadászkamara Vadászévkönyv 2020: Szerk.: Dr. Jámbor László. Országos Magyar Vadászkamara-Dénes Natur Műhely, Budapest.178 p

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/a-vaddisznóallomany-szabalyozasarol-szolo-nemzeti-akcioterv-bemutatasa> Letöltve: 2023.07.10

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/az-allami-kartalanitas-reszletes-szabalyai-2021-szeptember-27-tol> Letöltve: 2023.07.01

OMVK: <http://omvkpest.hu/ordered/9464/pic/mappa2/asptananyag.pdf> Letöltve: 2023.05.16

NEBIH:<https://portal.nebih.gov.hu/-/rovid-ismerteto-az-afrikai-sertespestisrol-es-kozep-europai-megjelenesenek-veszelyerol>

PÁLL ENDRE (1982): A vaddisznó és vadászata. Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 213 p

ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

Képek:

- 1.kép: ASP megjelenése előtti sikeres vadászat Beregsurányban (2015)
- 2.kép: Vérző vaddisznó orr
- 3.kép: Megnagyobbodott lép
- 4.kép: Bélfal és hashártya bevérzése
- 5.kép: Magyarország kockázati terület felosztása (2018)
- 6.kép: ASP előfordulása Magyarországon
- 7.kép: Vadászterület háttérébe a Kárpátokkal
- 8.kép: Elpusztult konda
- 9.kép: Vaddisznó tetemek a megsemmisítés helyszínén
- 10.kép: Remek adottságú vadkan
- 11.kép: Szilágyi Sándor, hivatásos vadász 1 hetes terítéke 2019-ben
- 12.kép: Aranysakál szuka a hattyúnyak csapda áldozata
- 13.kép: Tarpai Földtulajdonosok vadásztársaság vadászai egy társas vadászon 2023

Táblázatok:

- 1.táblázat: Korcsoportok meghatározása tömegtartomány alapján
- 2.táblázat: ASP kártalanítás
- 3.táblázat: A társaság bevételi és kiadási jellemzői (adatok ezer forintban)

Ábrák:

- 1.ábra: 2016/2017-es vadászatiév terítékadatai
- 2.ábra: Elhullás és elejtés 2017.12.-2018.12.
- 3.ábra: Ragadozó elejtések száma vadászévenként
- 4.ábra: Mezei nyúl és fácán elejtések a vadászati években
- 5.ábra: Nagyvad elejtések száma vadászévenként
- 6.ábra: Gímszarvas bika minőségbeli javulása
- 7.ábra: Dám bika elejtés és érmes arány
- 8.ábra: Őz bak elejtése és érmes arány
- 9.ábra: Vadhús értékesítés

KÖSZÖNETNYÍLVÁNÍTÁS

Ezúton szeretném köszönetemet és tiszteletemet kifejezni TÓTH NORBERT témavezetőmnek, illetve FAZEKAS GERGELY külső konzulensemnek, akik nagyban hozzájárultak a TDK dolgozatom elkészüléséhez. Köszönetemet és hálámat szeretném kifejezni SZILÁGYI SÁNDOR hivatásos vadásznak, aki hiteles információval és hasznos tanácsokkal látott el, valamint türelemmel kísérte végig a munkámat.

NYILATKOZAT

Simon Panna Borbála büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem és aláírással igazolom, hogy a TDK dolgozat saját munkám eredménye. A felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem, az irodalmi források korrekt kezelésének módját a szabályzatból megismertem, a TDK dolgozatra vonatkozó jogszabályokat betartottam. Tudomásul veszem, hogy ezen követelmények megszegése esetén a dolgozatom visszautasításra kerül.

Simon Panna Borbála

2002.06.26